

דף צד

קעז. א. שני אחים / שותפים שיש להם דין עם אחד, ועמד אחד מהם לדון עמו — האם יכול השותף השני לדון

מחדש על חלקו, בטענה שידוע הוא לטעון טוב מן הראשון, והראשון שדן לא היה שלוחו?

ב. שני שטרות מְכַר או מתנה היוצאים ביום אחד — מה דינם?

ג. שני שטרות, האחד כתוב בו 'בחמשה בניסן' ובשני כתוב 'בניסן' — מה דינם?

א. שני אחים או שותפים שיש להם דין עם אחד, והלך אחד מהם לדון עמו (ונתחייב בדין), אין יכול השותף השני לדון עמו מחדש אלא זה שעמד בדין בא בשליחותו. כן אמר רב הונא. רב נחמן רצה לסייע לכך ממשנתנו, ודחו ואמרו שיכול לטעון אני הייתי טוען טוב יותר, [משא"כ בנידון משנתנו, שאינה אלא שבועה בעלמא, הרי שבועה לאחד שבועה למאה, הלכך אינה צריכה להשבע שוב לפני כל אחת ואחת]. אך זה דוקא כשלא היה בעיר באותה שעה, אבל היה בעיר, היה לו לבוא וכיון שלא בא הפסיד.

א. כתבו ראשונים: דוקא כשהם התובעים, אבל כשהם נתבעים, אפילו היה בעיר אינו מתחייב בטענות חברו, כל שלא ציווהו לטעון ולדון בשבילו, כי למה לו להקדים לעמוד בדין ולעורר עליו תובעים הלא אינו חייב כלום לפי דבריו, ודי לו לבוא בדין כשיתבעוהו. (עפ"י ר"מ וראב"ה; מרדכי; רמ"א חו"מ קעו, כה. וע' שו"ת מהרי"ק קצא).

ב. קטן — הרי הוא כמי שאינו בעיר. ויש אומרים שהוא הדין באשה. (חו"מ שם).

ג. אם יש לשותף האחר הוכחות, יכול לבוא ולטעון לאחר טענת הראשון. (עפ"י הרא"ש).

ב. שני שטרות היוצאים ביום אחד — רב אמר: יחלוקו. ושמואל אמר: שודא דדייני. (= הכרעת הדיינים כפי שיקול דעתם, למי היה דעתו קרובה ולמי רצה יותר ליתן לו (עפרש"י). או כפי שירצו הדיינים יעשו (רבנו תם)).

העולה מסוגיית הגמרא, שלדברי רבי מאיר שעדי חתימה כרתי, אין מקום ל'שודא', כי גם אם ידוע איזה שטר קדם, או גם אם ידוע למי נמסר השטר תחילה, הואיל והשטר עיקר ואין מוכח מתוכו מי קדם — יחלוקו [נמתורת ודאי הוא, ששני השטרות חלים כאחד, ולא מספק]. רק לרבי אלעזר שאמר עדי מסירה כרתי, יש מקום לומר 'שודא', לשער למי היה חפץ יותר ליתן, ולהכריע שהוא היה הראשון שנמסר לו השטר (עפ"י רש"י. ור"ת פירש טעם אחר). ואולם אפילו לדעת רבי אלעזר יש מחלוקת תנאים בדבר כשאין ידוע, האם עדיף לחלוק או עדיף לדון 'שודא דדייני'.

רב נחמן הורה [כדברי שמואל רבו] במעשה שבא לפניו 'שודא דדייני', ואפילו נכתב השטר האחד בבוקרו של יום והשני בערב, פסק לטובת המאוחר לדון שהמסירה הראשונה היתה לו — וכרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי.

א. כל זה אמור בשטרות מְכַר או מתנה, אבל שני שטרות חוב היוצאים ביום אחד ואין כתוב בהם שעה — שניהם חלים כאחת, שחלות השעבוד מתחיל מהשעה המוכחת בשטר, כלומר מיום המחרת. וזהו ששנינו שכתובות היוצאות בשעה אחת — חולקות בשוה (תוס').

תפס האחד יותר מחלקו — לדעת הרמב"ן (מובא ברא"ש פ"ט יא) אין מוציאים מידו. ויש חולקים (ע' גמוקי יוסף סופ"ה דב"ב; חו"מ קד).

בשטרות ראייה, כגון שהשדה נקנתה באחת מדרכי הקנין והשטר אינו משמש אלא לראיה — כתבו התוס' שלדברי הכל יש לדון 'שודא דדייני', שאין צריך שיהא ניכר מתוך השטר מי קודם, אלא הקודם בקנין הוא זכה.

ב. זה שאמרו שלדעת האומר 'עדי מסירה כרתי' זכה בו מי שנמסר לו ראשון גם אם חתימתו מאוחרת, צדדו בתוס' שלא אמרו אלא כששני השטרות נחתמו ביום אחד, אבל בימים נפרדים, זה שנחתם ראשון הוא הזוכה, אף אם מסירת השטר היתה מאוחרת, שעדי בחתומיו

זכים לו (לשמואל ולאביי). ולדעת הרי"ף (כפי שבאר הרא"ש בב"מ פ"א אות מט), בשטר מכר או מתנה זכה זה שנמסר לו תחילה.

ג. כתב רבנו חננאל: קבלה בדינו שדנים 'שודא דדייני' רק בקרקעות. ודוקא דין מומחה כרב נחמן בדורו. [וצריך עיון בזמן הזה. ש"ך רמ"ק"ה]. והתוס' כתבו שדנים 'שודא' אף במטלטלין.

ג. שני שטרות – מכר באו לפני רב יוסף, באחד כתוב 'בחמשה בניסן' ובאחר 'בניסן' — העמיד רב יוסף הקרקע לזה של חמשה בניסן, שהשני ידו על התחונה, שמא בכ"ט בניסן היה. ואף לגבות מלקוחות מאייר אינו יכול ללא הרשאה מן הראשון, כי יכולים לומר לו, שמא קדמת לשני ושלא כדין ניטל ממך ואין לך לגבות מאתנו. אבל כשנתן לו הראשון הרשאה, הרי הוא בא עליהם מחמתו או מחמת חברו וגובה מהם מ'מה נפשך'.

לענין טריפת בעל חוב מהלקוחות, יש מי שאומר שאינו יכול לגבות משניהם, כי כל אחד מדחהו אצל חברו ואומר לו אני קדמתי והרי הנחתי לך מקום לגבות הימנו. (וע' בחדושי רעק"א: בני ציון (מיטאווסקי) קא).

דף צה

קעח. א. מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו, וכתבה ראשונה ללוקח 'דין ודברים אין לי עמך' — מה דין טריפת הקרקע מן הלוקח לגביית הכתובות?

ב. מי שיש עליו בעל-חוב או כתובת אשה ומכר נכסיו לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני 'דין ודברים אין לי עמך' — מה דין טריפת הקרקעות ע"י הבעל-חוב?

ג. מי שמכר קרקע המשועבדת לכתובת אשתו, והיא כתבה הסכמה למכירה — האם יכולה אחרי כן לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ולא נתכוונתי למכור?

ד. האם בעלי חובות גובים מנכסים משועבדים כאשר בשעת מכירת הקרקעות היו ללווה נכסים בני חורין ואחר כך נשתדפו?

א. כתבה בעלת כתובה ראשונה ללוקח 'דין ודברים אין לי עמך' וקנו מידה [אבל בלא קנין אין באמירתה כלום. ואפילו בקנין אין מועיל אלא לפי הדעות ובאופנים שאינה יכולה לטעון 'נחת רוח עשיתי לבעלי', וכדלהלן] — השניה מוציאה מהלוקח, והראשונה מוציאה מהשניה, והלוקח מן הראשונה, וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם.

ב. בע"ח או אשה הנושה בכתובה מבעלה, שכתבו ללוקח שני 'דין ודברים אין לי עמך' — אם יש בנכסים שלקח השני כדי שיעור כל החוב או הכתובה, אין להם על לוקח ראשון ולא כלום, שיכול לומר הנחתי לכם מקום לגבות הימנו, אתם שהפסדתם לעצמכם.

לא היה בנכסים שלקח השני כשיעור כל החוב, כגון שהחוב מנה ודמי הקרקע של הראשון חמשים זוז, וכן של השני — גובים חמשים מן הלוקח הראשון. והראשון מוציא מיד השני, ובעל חוב חוזר ומוציא אף זו מן הראשון, לפרעון חובו, ולוקח שני מוציא מבעל חוב, וחוזרים חלילה — עד שיעשו פשרה.

ג. תנן (בגטין), לקח מן האיש חוזר ולקח מן האשה, נכסים המשועבדים לכתובתה — מקחו בטל, שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי.

א. לקח מן האשה תחילה — מקחו קיים.

ב. נחלקו ראשונים (ע' רש"י רשב"ם תוס' וש"ר — בב"ב מט-ג), הא המקח בטל לגמרי או המקח קיים